

CONCIO IX.

DE EADEM DOMINICA QUARTA ADVENTUS

THEMA

Parate viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri.

Isa. XL, v. 3.

SYNOPSIS

Occasione a superioris Dominice concione sumpta agit de verbis concionis Joannis ab Isaiâ mutuatis; ubi de vera preparatione via Domini disseritur. *Via Domini* quæ sint, et quæ mundi; illas esse rectas, æquabiles et breves, has vero distortas, anfractuosas et præcipitibus horridas, in quibus fera sevissima mors statulatur. *Via periculosa*, quas divitiarum et voluptatis mancipia terunt, et ambitiosi; et a quibus hos avocati, et ad penitentiam vocati concio Joannis, ostenduntur. Solitudinem, in qua semita paranda, esse cor nostrum, cujus intentio et desideria sunt dirigenda.

In secunda parte agitur de tribus penitentia partibus, contritione scilicet confessione et satisfactione. Parvus contritionis fervor taxatur. Modi ad contritionem efficaces proponuntur, ut est meditatio bonitatis Dei, passionis Christi, divinæ Majestatis et potentie, glorie insuper et felicitatis, de qua nos peccatorum in æternas miserias agit præcipites; exempla denique Davidis, Petri, publicani, peccatrici et Theodosii imperatoris. Deinde reprehenduntur diversa male confitentium genera; et in primis ii, qui generatim solum et in confuso peccata confitentur, quos peccare contingit tum dicendo quæ non fecerunt, tum subdicendo quæ fecerunt; secundo per simile reprehenduntur ii, qui quidem peccata sua omnia confitentur, sed circumstantiis debitis

omissis. Præterea crassa eorum supillatur ignorantia, qui flagitia graviora a minoribus distinguere nesciunt. Objurgantur insuper ii, qui de beneficio ecclesiastico viventes nihil pro eo faciunt, magis de redivitis quam de precibus solliciti. Denique arguuntur ecclesiastici, qui frigide, negligenter et perfunctorie officia divina peragunt, nec id sibi religioni ducunt. Satisfactiones veterum cum nostris comparatus multo fuisse rigidiores, exemplo Polavii Episcopi alicujus probatur. Paucos esse qui vere et cum fructu confiteantur. Seria tandem ad cordis compunctionem et veram penitentiam exhortatio concludit.

Beatissimum præcursorem liberatoris nostri Joannem Baptistam, optimi auditores, vocem esse clamantem in deserto Dominica superiori didicimus. Quid vero clamet, quod vel in primis cognoscendum fuerat, angustia temporis impediti dicere non potuimus. Quare cum et hæc pars explicanda supersit, et in hunc diem maxime conveniat (hodie siquidem paraseven agimus Natalis Domini), non novum aliquod argumentum quaeremus; sed de ista ipsa concione Beati Joannis, Domino aspirante, verba faciemus. Erit vero longe utilissima concio, si terram bonam, ut spero, semina ista verbi Dei in cordibus vestris invenerint. Dominus enim veniens veniet et non tardabit, nimirum cras: imo vero hac nocte aderit et eos omnes visitabit, quos vigilantes et paratos inveniet. Et beati

qui ejusmodi visitatione digni erunt; miseri vero et infelices, qui non erunt. Nec enim Dominus vacuus veniet, sed onustus donis et charismatibus, et verarum opum, verarum consolationum, verarum deliciarum copiam maximam suis cultoribus et amatoribus adferet. In eo totum est positum, ut non imparati inveniamur. Nemini vestrum desiderium et voluntatem deesse bonam existimo, id agendi et comparandi, quod necesse est. Si quis autem fortasse, quid sit agendum et comparandum ignorat, is aures et animum erigat, et non me, sed B. Joannem concionantem audiat: *Parate*, inquit, *viam Domini rectas facite in solitudine semitas Dei nostri*. Quid est igitur via? Et ad quem modum dirigitur via? Verba sunt metaphorica: Siquidem familiare est Prophetis, sæpe figuris ac præsertim translationibus uti. Itaque B. Joannes hanc ipsam sententiam propriis, ac apertis verbis ita expressit: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum*. Vis, inquit, parare viam Domini? Vis rectas facere semitas Dei nostri? Ecce tibi modum, ecce rationem. Age penitentiam. Quid est igitur via Domini, nisi lex Domini? *Viam*, inquit David, *mandatorum tuorum cucurri, cum dilastu cor meum*. Et, *Beati Immaculati in via qui ambulat in lege Domini*. Quid contra est via mundi, nisi lex mundi? De qua scriptum est: *Lata est via quæ ducit ad perditionem, et multi sunt qui ingrediuntur per eam*. Et quidem lex Domini via angusta, via recta, via pulchra, via lucida, via vita et salutis dicitur. Contra lex mundi via lata, via distorta, via polluta, via obscura, via inferi et semita gehennæ nuncupatur. Nimis longum esset si omnes istas condiciones harum viarum explicare vellemus. Contentus ero si unam vel alteram breviter explicare poterro. Fingite animis videre vos viam quamdam rectam, æquabilem, brevem, et ejus exitus sit amplissimæ et pulcherrimæ civitatis ingressus. Talis omnino est via, et lex Domini. Audite Oseam: *Rectæ*, inquit, *viam Domini, et justi ambulat in eis*. Audite Psalmographum: *Deduxit*, inquit, *eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis*. Audite Salomonem: *Iustum*, inquit, *deduxit Deus per vias rectas, et ostendit illi regnum Dei*. *Beati* plane *immaculati in via, qui ambulat in lege Domini*. Nam et primum ex ipsa via, quippe quæ rectissima est, vident regnum Dei, et urbem illam, ad quam du-

cit. Et in eam spe ac desiderio ingrediuntur, paulo post reipsa ac vere ingressuri. Ut vero et viam mundi et carnis internoscatis, fingite rursus animis, videre vos anfractus quosdam, et quasi circulos infinitos, qui perpetuo ducant in orbem, nec unquam finem habeant, et qui non solum distorti; sed et inæquabiles sint, ut nunc ascendendum, nunc descendendum iis omnibus sit, qui per eos iter facere volunt. Talis est via et lex mundi, per quam omnes peccatores ingrediuntur; neque mirum. Diabolus enim, qui dux et princeps est omnium impiorum, non alias vias novit. *Adversarius vester Diabolus*, inquit Petrus, *tamquam leo rugiens circuit* (ecce viam ipsius), *quaerens quem devoret*, quin ipsemet, ut est apud Job, interroganti Domino unde veniret, respondit, *Circuiti terram et perambulavi eam*. Et rursus capite II. idem interrogatus respondit. De peccatoribus vero Sanctus David: *In circuitu*, inquit, *impij ambulat*. Et rursus: *Audivi vituperationem multorum commemorantium in circuitu*. Quia vero anfractus isti non tam viæ, quam errores quidam sunt, nec per eos ad civitatem unquam perveniri potest, rursus propheta: *Erraverunt inquit, in solitudine, in iniquo: viam civitatis habitaculi non invenerunt*. Quam autem longi sint isti errores, et quam difficiles, perditii homines his vocibus aliquando testabuntur. *Erravimus a via veritatis, ambulavimus vias difficiles, lassati sumus in via iniquitatis et perditionis. Viam autem Domini ignoravimus*. Sed caput omnium miseriarum, et infelicitatis hujus viæ illud est, quod hinc, et inde altissima et horribilia præcipitia habet. Discurrit vero per hanc viam fera quedam pessima, quam mortem nominamus: imo vero venientibus omnibus occurrat, et nullis parcat: non ducibus, non regibus, non pontificibus, non imperatoribus: sed nunc istum, nunc illum maximo impetu dejecit in barathrum: nec est adhuc inventus aliquis, qui ei resistere, vel impetum ejus sustinere poterit. Ab ista igitur tam distorta, et tam periculosa via revocet nos oratio Joannis Baptistæ. Nos enim partim a dæmone incitati, partim a nostris cupiditatibus abstracti, viam illam Domini ita deserimus, ut in ea excrescant herbae, et frondes, ac virgulta eam penitus intercludant. Anfractuosas vero et distortas vias mundi ita frequentamus, ita terimus, ita celebramus, ita unusquisque duce cupiditate viam sibi

aperit in solitudine, ut lex Domini herbis et graminibus cooperta jam amplius via esse non videretur.

Hoc est igitur, quod Joannes clamat: *Parate viam Domini: rectas facite semitas ejus*: hoc est. Rursum aperite, rursum terite, rursum celebrate viam Domini, ambulate in lege mandatorum Dei, facite ibi ambulando rursum viam, ubi non ambulando invium fecistis.

Id vero quanto jure clamet, nullo negotio explicari potest. Aspiciat, quæso, paulisper atque intuemini hominum studia: Quotusquisque est, qui via Domini derelicta, vel ad dextram vel ad sinistram non declinet? Qui vel post aurum non abeat, vel post umbram honoris, vel post concupiscentias suas non currat? Avari omnes nonne currunt post aurum? Ambitiosi nonne honores quasi umbram fugientem prosequuntur? Voluptuarii nonne ad carnem advolant tamquam vultures ad cadavera? Et quales, quæso, sunt ista via, numquid distortissima? numquid longissima? numquid precipitiosa, valibus, montibus, latronibus, feris plenissima? Videte quam sint longi isti anfractus. Currere incipiunt in pueritia, currunt in adolescentia, currunt in juventute, currunt in ætate matura, currunt interdum etiam in senectute, ambulant vias difficiles, lassantur in via iniquitatis, nunquam tamen perveniunt. Quanto enim magis opibus vel honoribus crescant, tanto plura et majora desiderant, nec ullum finem desiderandi et expectandi faciunt. Cūcurrunt aliqui post honores, et factus est comes. Cæterum nihil se esse putat, nisi fiat dux: itaque iterum currit, absolvit curriculum, efficitur dux. Estne finis? Nequaquam. Aspirat ad regnum currit, conficit aliud curriculum, efficitur rex. Num modo quiescit? Nihil minus: Ambit monarchiam orbis universi. Currat igitur rursum et currat donec deficiat. Ecce pervenit ad monarchiam. Quid jam quæret? Num tandem erit satis? Nullo modo. Est nimis angustus orbis iste terrarum: rursum currendum est, ut novi orbis inveniatur. Ecce vias, ecce anfractus filiorum Adam. Quam multi præterea incipiunt in pueritia aulas frequentare, ut tandem in senectute aliquid gradum dignitatis acquirant, quem tamen non acquirunt, vel si acquirunt vehementiori siti aliorum graduum stimulantur. O iter longissimum et laboriosissimum. Ecce vias, ecce anfractus, per quos currunt

plerique filii Adam, donec eis mors occurrat, et in gehennæ barathrum deiciat, ubi nunquam illæ voces deficient: *Erravimus in solitudine, in iniquo: Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis: Ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.*

Ut autem omittam labores, asperitates, molestias pericula hujus itineris percensere, quæ tamen omnia effugere potuissent, si viam Domini, quæ ante oculos erat, quaque brevissimo et rectissimo tramite ducit ad vitam, tenere voluissent: quis verbis exprimet stultitiam filiorum Adam? Possent per viam mandatorum Dei, viam rectissimam et brevissimam parvo cum labore, et nullo cum errore ad portum æternæ felicitatis pervenire. Non legistis apud B. Augustinum libro confessionum octavo, quid ille miles ad suum amicum dixerit, cum ambo, relicta anfractibus, viam Domini ambulare cepissent? « Dic, quæso te, inquit, omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus pervenire quid quaerimus? Cujus rei causa militamus? Majorne esse poterit spes nostra in palatio, quam ut amici imperatoris simus? Et ibi quid non fragile, plenumque periculis? Et per quot pericula pervenitur ad grandis periculum? Et quamdiu istud erit? Amicus vero Dei si voluero esse, ecce nunc fio. » O viam brevissimam et rectissimam. « Amicus, inquit, Dei si voluero esse, ecce nunc fio. » Et tamen filii Adam malunt per anfractus ambitionis, per errores variarum cupiditatum, errores longissimos et periculosissimos laborare, et sudare, ut tandem perveniant ad gehennam. Ubi nunc sunt, qui præteritis sæculis tantum laboraverunt ut regibus et principibus hujus mundi placerent? Ecce omnes apud inferos sunt et soli illi qui Dei amici esse, et Deo placere studuerunt, soli inquam lætantur, soli triumphant, *Et in æternum et ultra*, lætabuntur et triumphabunt. Quæ cum ita sint, diligentissime et avidissime audienda est vox illa beatissimi præcursoris Domini Joannis: *Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri.* Vel brevis et apertus: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.* Ecce, inquit, Dominus prope est, Rex ipse cælorum ad nos venit, et merces ejus cum eo. Verum nemo putet per vias distortas et inæquales eum venturum. Si pergitis per istas, nunquam occurretis ei. *Rectus Dominus, et rectitudinis amator, in via recta, in via justitiæ, in via virtutis occurret vobis.*

Redite ergo prævaricatores, corrigite vias vestras, corrigite studia vestra, requirite viam antiquam, redite in semitam, quam deseruistis. Per peccata eam deservistis, per penitentiam redite in eam, et cum redieritis, ambulate in ea, terite eam, celebrate eam, facite ibi rursum viam, aperite viam Domini, rectas facite semitas ejus, per quas Dominus venturus est.

Habemus igitur quid sit parare viam Domini, et rectas facere semitas ejus. Nihil est enim aliud, quam agere penitentiam. Sed cur addit in solitudine? *Dirigite, inquit, in solitudine semitas Dei nostri.* Ea solitudo, de qua hic agitur, nihil est aliud quam cor nostrum. Nec aliud sibi vult sententia ista præcursoris Domini, quam hoc: Ingreddimini paulisper corda vestra, deserite saltem ad tempus cogitationes rerum cæterarum, commoramini in solitudine ista, in recessu cordis captate tempora et loca apta meditationi; et considerate studia vestra, videte quomodo ambulatis, et in quo præcipitia nescientes ruitis, et ubi cognoveritis, quam distorta, quam lubrica, quam tenebrosæ sint viæ vestræ, tunc dirigite in solitudine semitas Dei nostri, componite hominem interiorum, dirigite gressus cordis, intentionem videlicet et desideria et tunc sine labore homo exterior componetur, et gressus et actiones omnes in viam Domini dirigentur, et vos corde dilatato summa alacritate curetis viam mandatorum Domini. Hæc est oratio beati Joannis; quæ quam sit non solum utilis, sed plane etiam necessaria, vita et mores nostri satis aperte declarat. Nec enim alia de causa semper versamur in eodem luto, nunquam plene ac perfecte poenitemus, nisi quod in solitudinem cordis non intramus: id breviter si placet, explicemus.

ALTERA PARS.

Tres partes habet vera poenitentia, contritionem, confessionem, satisfactionem. Hæretici omnes hæc fide et verbis negant: et solum quosdam terrores præcedentes, et quamdam apprehensionem misericordiæ Dei per fidem agnoscunt.

Nos tria illa fide et verbis confitemur; factis et moribus pernegamus, et satis nobis esse censemus, si confuso quodam modo peccata nostra tamquam historiam quamdam sacerdoti referamus, sed non ita est, falli-

mur vehementer, a recta via aberramus. Et multi sunt, qui eo quod jam confessi sunt, pedem unum se habere arbitrantur in cælo qui tamen si recte considerent, videbunt se pedem unum in terra, alterum in gehenna possuisse. Nec enim confiteri, sed bene confiteri hominibus cælum aperit.

Incipiamus a contritione. Veniunt nonnulli ad confessionem, adherunt unam sarcinam peccatorum, quam duo equi ferre non possent: habebunt interdum decem aut viginti, et quinquaginta peccata mortalia, præter ea, quorum non recordantur, non amplifico, extenuo potius. Multi sunt, qui nullum diem sine novis peccatis mortalibus transegerunt: et tamen nulla sunt lacrymæ, nulli genitus, nulla signa veri doloris; quin etiam nonnulli vix genua figere dignantur in terra: sed uno genu dantaxat, et illo super pulvinari interdumposito, ita manent quasi furari absolutionem, et statim aufugere vellent: nec vestium pompam deponunt, nec ullum signum doloris ostendunt. Hæcine est contritio? *Scindite contra vestra* (inquit Joel) *scindite, scindite corda vestra, et non vestimenta vestra.* An scindit cor suum ille, qui nunquam intrat in cor suum? Scriptura sacra cum de poenitentia loquuntur ubique cinerem et cilicium commemorant, et nunc planctum amarum, nunc luctum unigenitum adhibendum esse docent. Doctores vero mirum est profecto quid dicunt, cum de poenitentia verba faciunt. Siquidem eam baptismum laboriosum, baptismum lacrymarum, tabulam secundam post naufragium vocant. Beatus Gregorius Nazianzenus oratione secunda, de Baptismo: *Recipio, inquit, poenitentes, si lacrymis rigatos videro.* Audite beatissimum Cyprianum in sermone de lapsis. « Quam magna deliquimus, inquit, tam granditer defleamus; alto vulnere diligens, et longa medicina non desit. Poenitentia criminis minor sit: Putasne Dominum cito posse placari, quem verbis perfidis obtulistis, cui patrimonium præponere maluistis, cuius templum sacrilega contagione violasti? Putasne facile eum misereri tui, quem tuum non esse dixisti? Orare oportet impensus, et rogare, diem lectu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lacrymis, lamentationibus occupare, strato solo adhaerere cineri in cilicio volutari et sordibus. » Hæc B. Cyprianus vere poenitentibus prescribit. At cur hodie, quæso, tam raros hujus generis poenitentes videmus, nisi quia in

solitudinem cordis intrare non novimus? Tanta enim est gravitas et turpitudine peccati et usque adeo deformem et horribilem efficit animam peccatoris, ut sola ejus consideratio, si diligens, si attentata sit, claudere possit hominem in cubilo, et hoc in eo efficere, ut nihil ei in posterum libeat, quam lacrymari. Quid? Si attentata et profunda cogitatione hæc apud te volvere incipias? Heu mihi, quid miser egi cum hoc flagitium perpetravi? Primum patrem illum dulcissimum, auctorem omnium boni, et mei amatissimum offendi, qui me undique beneficiis vallavit, cujus tot signa charitatis video, quot bona, vel in me vel in aliis video. Quæ tanta est mea durities? Dominus meus virginitatis cæditur, spinis coronatur, clavis configitur, ut veteribus meis sceleribus medeatur, et ego semper addo nova? Ille nudus in cruce et sanguine peresus, totus exhaustus, salutem et conversionem meam sitire se clamat, et ego semper pergo acetum ei et fel amarissimum propinare? Deinde illius in me iram atque indignationem provocavi, cujus est tanta majestas, tanta potestas, ut omnes principes, omnes reges, omnes demones, omnes Angeli cum eo comparati vix pulveris granum unum merito appellari possint. Nec enim tam facile nos modicum pulverem flatu dissipamus quam facile possit Deus solo nutu, et in unico momento omnem mundi gloriam atque pompam penitus delere. Quis mihi præterea explicabit, de quanta gloria ruerim, et de quo libro vitæ nomen meum deletum sit? Hæres eram regni celestis, vitæ æternæ, numquam finiendæ, ab hac tanta felicitate, ac sorte tam præclara et omnibus modis maxima excidi miser per peccatum. Et quid inde lucratus sum? Jam prope ipsas sum tenebras exteriores: nec magis procul absum a gehenna, quam absint ab aquis, qui navigant mare. Quam cito frangitur tabula, tam cito ruunt illi præcepta in profundum. Quam cito frangitur maceris ista putrida corporis mei, qua momentis singulis ruinam minatur, tam cito et ego sine ullo remedio in gehennam descendam. Fortasse igitur cras, fortasse hæc nocte, fortasse hodie in illis sempiternis ardoribus habitare incipiam. Hæc, inquam, si attente cogitare volueris, fieri non poterit, quin scaturiant ex oculis tuis fontes lacrymarum: nec laborabis, ut ad gentia sacerdotis te abicias, et manibus complicatis, oculis in terram defixis totus confusus et tremens scelerata tua confitearis, quin etiam impediant

verba singultus et suspiria cum oratione miseris. Intravit poenitens David in cor suum, ideo lavabat per singulas noctes lectum suum, et lacrymis stratum suum rigabat. Intravit poenitens Petrus in cor suum, et « Egressus foras, flevit amare. » Intravit poenitens publicanus in cor suum, et ideo « Non audebat oculos suos ad cælum levare, » et pectus cum dolore et lacrymis feriebat. Intravit poenitens illa peccatrix in cor suum et tantam de interiore turpitudine confusionem accepit, ut omnem confusionem exteriorem nihil esse putaret. Intravit poenitens Theodosius imperator potentissimus in cor suum, ideo sceptri et purpure, et omnis pompæ imperialis oblitus, postea quam multos menses facinus suum defleverat, ad ecclesiam veniens coram omni populo reprehensionem atrocissimam primum patienter tulit, deinde non stans, nec genibus flexis, sed plane prostratus lacrymis terram rigabat, capillis vellebat, pectus feriebat, omnibus quibus poterat modis Domino satisfaciebat. Hi sunt igitur fructus solitudinis, hæc non alibi, quam in recessu cordis oriuntur: Ingrediamur, ingrediamur cor nostrum et viam Domini in solitudine dirigamus. Diximus de contritione.

Jam de confessione breviter est dicendum: Nec enim minus vera et salutaris confessio solitudine nascitur, quam contritio. Video multos homines, vel potius multa hominum genera sine ullo fructu ad hoc saluberrimum Sacramentum accedere; nec aliam ob causam, quam quod se in solitudinem non recipiant, cum se ad confessionem parant. Aliqui sunt, qui ita negligenter ad hoc opus accedunt, ut solum generatim, atque in summa et confuso quodam modo dicere possint, se omnia peccata capitalia perpetrasse, et omnia Dei præcepta violasse, quibus non alia profecto, quam confusa et generalis absolutio conveniret: imo vero nec tali absolute digni sunt. Nam, dum ita confitentur, duos errores committunt: dicunt enim quod non fecerunt, et quod fecerunt non dicunt. Quæro te, si reum aliquem ante tribunal iudicis constitueres et nihil diceret aliud, quam: Iste egit contra legem: peto, ut velis ferre sententiam. Quid iudex ille responderet? An non putaret se irrideri? Iste egit, inquit, contra legem. Contra quem legem, stulte? Quam sententiam feram, si, quod sit ejus peccatum, ignorem? Pari ratione si medicum adeas et dicas: Mihi aliquid dolet,

adhibeas, quæso, medicamentum. Quid ille? Nonne dicit: Stupide, quid est, quod tibi dolet? caput, oculi, dentes, renes, pedes? Quid tandem illud est? An putas omnia medicamenta omnibus malis convenire? Quid si tu podagra labores, et ego medicamenta dentibus adhibeam? Verum ista in negotiis rerum extarnarum et agritudinibus corporum non sæpe evenire solent. Siquidem « Prudentiores sunt filii hujus sæculi filiis lucis in generatione sua »: at in negotiis, et morbo animæ, quam sæpissime eveniunt, quasi nesciant homines Christiani, et in aliis rebus non necessariis interdum eruditi, se ad sacerdotem tamquam ad iudicem, et medicum animarum accedere, cui crimina singula et morbi singuli, quoad fieri potest, diligenter explicandi sunt, ut is et recte iudicare et salubriter mederi possit.

Alii sunt, qui peccata quidem sua sigillatim referre, et ordine didicerunt; verum nullam curam adhibent, ut quoties, quo loco, quo tempore, cum quali, vel contra quem aliquid egerint, vel dixerint, recorderentur. Hæc etiam insignis et periculosa negligentia est. Si deberes alicui magnam summam aureorum coronatorum, atque eam descriptam haberes in variis locis, ita ut uno folio legeres debitum decem coronatorum, in alio folio debitum quinquaginta, in alio item quinquaginta, in alio viginti quinque, in alio centum. Denique in variis libris et chartis debiti tui summam descriptam haberes, quæro a te, si creditor diceret: Venias ad me cras hæc hora et adfer tecum libros debitorum tuorum, decrevi, siquidem omnia debita, quæ in libris tuis repererint, mea manu delere, ut nihil jam amplius mihi debeas; sed vide ut omnem summam fideliter recites, nullam tabulam domi relinquant. Quid tunc ageres? Numquid occasionem istam negligeres? Numquid solum acciperes eas chartas, quæ primum occurrerent manibus et cum illis ad creditorem accederes? Non opinor: Quin potius arbitror noctem illam insomnem duceres, et omnem domum tuam everteres, ut omnes chartas, omnia folia, omnes tabulas debitorum tuorum haberes, non esset arca, quam non aperires, non angulus, quem non scrutareris; ubi quæreres tabulas tuas, et hæc quidem sine dubio ageres, ut a debito paucorum nummorum liberareris. Et nunc Domino amplius, quam decem millia talentorum debemus, quot peccata mortalia admisisimus, tot imina læsæ majestatis admisi-

mus, pro singulis æterna supplicia promerimus. Verumtamen clementissimus et benignissimus Dominus noster omnia ista debita propria manu delere paratus est, si vel tabulas debitorum nostrorum adferre et recitare dignemur. Et quantum est hoc? Si rem grandem diceret nobis Deus, certe facere deberemus; quanto magis nunc, cum dicat, quære tabulas tuas, et veni? Dic tu prior iniquitates tuas et justificaberis. Et tamen inveniuntur nonnulli tam dissoluti, tam negligentes, tam parum studiosi salutis suæ, ut malint penas æternas luere, et debitum suum ad quadrantem minimum dissolvere, quam semel scrutari diligenter angulos omnes conscientie suæ et annos suos in amaritudine animæ cogitare. Itaque qui non frustri, sed aliquo cum fructu confiteri cupit; ingrediatu cubiculum suæ conscientie, atque ibi diligenter quærat, non solum, quid egerit, sed etiam qualia sint quæ egi, et quoties illa egi, et ubi, et quando, cum quali, contra quem aliquid egi: aliud est enim percitere clericulum, aliud percitere laicum; aliud cum virgine, aliud cum maritata, aliud cum meretrice flagitium perpetrare: aliud semel, aliud sæpius labi. Nec enim peccatum decies repetitum tamquam unum peccatum, sed tamquam decem confiteri debemus.

Sed alii postremo sunt, qui diligentiam quidem aliquam adhibent, ut omnium scelerum suorum et flagitiorum recorderentur; sed tamen ignorantie ejuisdem densissimis tenebris obruti, quæ graviora et majora sunt, illa non vident. Ponamus exempla ut planiora fiant, quæ dicimus. Erit aliquis, qui singulis diebus desideris fornicationum et adulteriorum æstuabit, et oculos suos impudicis aspectibus, et aures impudicis sermonibus pascet: quia tamen opere desideria sua explere non potest, nihil mali se agere arbitratur. Iste igitur ad confessionem veniet, et parva, ac venialia errata minutissima recensere flagitia illa cogitationum et desideriorum præteribit. Quid? Quod nonnulli ipsam fornicationem, vel non sciunt, vel non credunt esse peccatum? Et quid, quæso, de istis tenebris dicemus? O quomodo istis Dominus externas et non necessarias disciplinas exprobrabit? Sciebas, inquit, de mundo et cælo, de lineis et numeris, de syllogismis, et sophismatibus disputare, et quomodo de teipso, et salute tua disputare non noveras? Numquid non legeras: *Non concupisces? Et: Qui viderit*

mulierem ad concupiscendam eam, jam machatus est eam in corde suo? Et: Fornicatores regnum Dei non possidebunt? Hæc Dominus dicit. Vere enim non solum adulterium, sed et fornicatio: nec solum desideria, sed et cogitationes, si voluntariam delectationem adjunctam habeant, flagitia mortalia sunt: et talia, ut vel sola æterna supplicia non penitentibus concilient. Veniamus ad aliud genus hominum.

Erit aliquis rursus (et utinam non essent multi) qui ex facultatibus Ecclesiæ vivit, et ne semel quidem cogitabit, quid ipsius munus et ecclesiastica dignitas exigat, non leget horas, non geret habitum, non tonsuram: sed nec sciet, an per se in ecclesia residere, an sacris ordinibus initiari, aut aliud aliquid agere teneatur. Unum dumtaxat sciet, quot nummos videlicet ex beneficio suo recipiat. Iste igitur ad confessionem veniet, et quidem minima, ac minutiora satis aperte et diligenter confitebitur, de beneficio nihil. Interrogetur, legis horas? Non. Quare? Non sciebam mihi esse legendas. Et quid sibi iste pileus, istud pallium sæculare, istæ caligæ inflatae volunt? Ubi est habitus ecclesiasticus? Ubi est tonsura? Non sciebam me ad ista teneri. Cur igitur putas tibi stipendium dari ecclesiasticum? Non scio. Fieri potest, ut neque hoc scias? Vidistine, unquam, iis servis vel militibus stipendium dari, qui ne cogitare quidem vellent cur stipendium acciperent? Profecto non vidisti. Sed age inveniamus aliquid, quod scias. Scisne quanti sint beneficii tui proventus? Optime, memoris, ducenti et quinquaginta floreni cum dimidio. Laudo te, vales memoria. Sed si aliquando non tota ista summa afferatur, quid tunc agis? Quid? Scribo litteras semel et iterum, inquiri causas, exigo rationes, ipsemet ad locum pergo: neque quiesco, donec mihi reddatur totum, quod mihi debetur. Recte jam igitur non solum memoria, sed etiam solertia vales, nec male functus esses munere Judæ in collegio apostolorum.

Alii postremo item Ecclesiastici sunt, qui horas quidem legunt, et sacra mysteria assidue peragunt, sed ita inconsiderate, ita oscitantur, ut palam ostendant, se id non licenter facere: et si nullum inde lucrum accederet, id se nunquam et nullo modo esse facturos, et tamen horum scrupulum nullum habent, et ea in confessione, nisi interrogentur, facile patiuntur sileri. Quid, quæso, de istis dicemus? Divinos illos psalmos

plenos celestis suavitatis, dulciores super mel et favum, sine spiritu, sine mente, sine attentione recitant: et quasi grave onus quanto citius deponere cupiunt: et tamen, ut dixi, non propterea stimulum conscientia patiuntur. Sed quid de illo tremendo et horroris pleno sacrificio dicemus? « Quis enim fidelium » inquit B. Gregorius libro dialogorum quarto, « habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad Sacerdotis vocem celos aperiri, Angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena celestibus jungi: Unum quoque ex visibilibus et invisibilibus fieri? » Et B. Chrysostomus libro sexto de sacerdotio: « Per id tempus, » inquit, « et Angeli Sacerdoti assident, et celestium potestatum universus ordo clamores excitat et locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus est: id quod credere abunde licet vel ex tanto illo sacrificio, quod tunc peragitur. » Hæc B. Chrysostomus. Considerate jam, quam triste et deplorandum sit spectaculum, videre sacerdotem divina mysteria peragentem, angelorum choris undique septum, qui ad ea, quæ ipse operatur, et loquitur, stupent, ac tremunt, et præ admiratione ingentes clamores excitant, et tamen Sacerdos in medio positus totus frigidus et quasi stupidus non attendit, quid agat: non intelligit, quid loquatur: et ita præperat ad finem, ita signa involvit, ita verba præcipitat, quasi latrones post tergum haberet, et satis temporis ad fugiendum non esset: et tamen, ut dixi, non propterea singulum conscientia patitur: sic res sacræ contemuntur, sic Deus irridetur, sic ridendi materia Hæreticis datur. Clamanus, in Sacramento altaris Christum ipsum esse, et interim nonnulli ita se gerunt, ita ista sacramenta pertractant, quasi nihil minus verum esse putarent, et quasi Deum marmoreum vel plumbeum haberemus, qui nihil sentiret, nihil videret, nihil audiret. Sed, mihi credite, Deum omnipotentem, et vivum habemus, qui non dormit, nec irridetur; et omnia videt, omnia audit, omnia notat, et aliquando omnes suas injurias ulciscetur, et irrisores suos ipse ridebit, cum eis repentinus venerit interitus. Undenam igitur hæc omnia mala? Certe non aliunde quam ex eo, quod non intrant homines in solitudinem: Si semel ingrederentur in cor suum, et cogitare inciperent quis ego sum? Quid ago? Quomodo vivo? Ecclesiasticus sum, ex bonis Ecclesiæ redditus mihi abunde

suppeditantur. Cur hoc? Ut laute comedam? Ut large bibam? Ut cum amicis meis ebrietatem miscere possim? Profecto non est ista causa. Quia igitur æguitate, quo jure ego stipendium a Deo recipio, qui Deo servire et militare non cupio? Et cur mihi manus inunctæ sunt, et tot cæremoniis, tam solemnitate ad sacerdotium initiatus sum? Ut postea sine ulla religione, et reverentia peragerem divina mysteria? Si ista cogitarent, materia non deesset longissima atque optima confessio.

Sed de confessione satis. De satisfactione tria verba: Olim cum multo melius Christiani intelligerent necessitatem penitentia quam nos faciamus, cumque apud se cogitarent, ac perenderent quanto facilius hic in terris, quam in purgatorio satisfieri possit, pro peccatis penitentia longissimas atque asperrimas septem, quindecim, viginti, triginta annorum, interdum totius vite libentissime admittebant et explebant, et toto illo tempore jejunabant frequenter, orabant frequentius, non utebantur balneis, non equis, non curribus, non vestibus pretiosis: abstinebant se a ludis, jocis, theatris: denique tota vita eorum nihil, nisi luctus et humilitas et penitentia erat ut ex libro Tertulliani de penitentia, et ex aliis vetustis auctoribus cognosci potest. At vero hodie ita delicati, ita teneri effecti sumus, ut vix paucorum dierum jejunia pro multis sceleribus atque delictis sustineri possint. Cilicia vero, et cineres, vigiliae, humicubationes, flagella et aliæ carnis afflictiones non solum in moribus nostris, sed vix jam in libris reperuntur. In Concilio Toletano legimus, Potavium quemdam extitisse, qui cum Episcopus esset, et semel tactu femineo (ut Concilium loquitur) sordisset, ipse se primum nullo cogente in ergastulo quodam conclusit, atque ibi novem mensium penitentiam egit, deinde ad Concilium, quod Toleti celebrabatur, litteras dedit, quibus peccatum suum sponte sua prodidit. Patres vero consilii illius, penitentiam ei perpetuam, quousque viveret, injunxerunt ut perpetuo in humilibus et abjectis officiis deserviret, et nihilominus affirmarunt humanius et misericordius multo cum illo actum esse, quam antiquorum regule et severitas patiantur. Et quantum obsecro, nos ab hoc genere penitentia absumus? Sed quid ait scriptura? *Qui timent primum irruet super eos nix.* Nos exiguae et brevis penitentia austeritatem formidamus,

et in pœnas atrocissimas et longissimas purgatorii vel gehennæ incurremus. Legi aliquando extitisse nobilem quemdam adolescentem et delicatum, qui cum vitam valde severam arripisset, et eo nomine ab amicis et affinis reprehenderetur, eique corpusculi infirmitas et teneritudo obiceretur, sapientissime respondit in hunc modum: Ego propterea vitam istam duram et laboriosam arripui, quod meae imbecillitatis, et teneritudinis optime conscius essem: Cum enim cogitarem tam tenerum corpusculum non bene ferre posse purgatorii vel gehennæ supplicia, ego delicatus hæc minima et meliora elegi, ut illa graviora et majora evaderem. Hæc nobis cogitanda essent, auditores: Nam si hæc ferre non possumus, quomodo illa feremus? Unde igitur tantus tepor in nobis, tanta segnitias tanta teneritudo, nisi ex eo, quod solitudinem cordis non intramus? quod non intelligimus, nec intelligere cupimus, quid sit Deum offendere et quid hinc sequitur, nisi ut quam plurimi turmatim in gehennam descendant, et non solum ex iis, qui non confitentur: sed etiam qui male confitentur. Vere dico vobis, *dilatavit infernus animam suam* et descendit ad eum sine numero.

Vultis enim non modo intelligere, sed videre, sed manibus tangere, quam modicus sit confessionum nostrarum fructus? Illud unum considerate, quam diu post confessionem a novis sceleribus perpetrands abstinemus. Hodie multi et fortasse omnes crimina sua confessi sunt: quam multi erunt ex iis, qui, non dico post unum mensem, non post unam hebdomadam, sed cras, hæc hora, rursus erunt in pristino suo cœno? Id vero quid significat? Nonne eos ex consuetudine confessos esse? Num quod animum haberent, et propositum vere relinquendi peccata? Quam multi veniunt onusti peccatis, in quæ jam millies ceciderunt, et veniunt prædie vel ipso die summae celebratae et statim volunt expediti, quasi hoc negotium esset ludus puerorum. Nonne hi Deum non placare, sed irridere voluisse videntur? Et quid istis talis penitentia et confessio proderit? Quam multi præterea cras Domini corpus accipient, et paulo post in prandio se totos crapulæ et ebrietati dabunt? Et sicut apes expelluntur fumo: ita isti Dominum majestatis fumo ebrietatis expellent. Deinde exhibent bene pasti, bene potati, et occurrunt mulieribus, et quis dubi-

tat, quin rursus desideris testuare incipient, et hodie in anima moriantur, cum Deus pro nobis in carne natus est? Sed quid inde lucrabuntur? Id plane, quod Judas quondam proditor Domini. Ille post buccellam Dominum vendidit, et quidnam emit? Nihil sane aliud, quam funem, quo seipsum suspendit. Ita isti hac Domini tam nefaria et tam detestanda proditione mortem æternam mercabuntur. O si semel in cor nostrum intrarem, et quid sit peccare, quid offendere Deum, et in quanto periculo peccatores versentur attente cogitarem, certe deinceps ita peccatum exhorremus, ut ad solum ejus nomen toti trememus, et ab omni occasione peccandi longius fugeremus, quam ab igne, quam a serpentibus, quam a draconibus et scorpionibus fugiamus.

Quare, auditores optimi, per amorem pauperis illius regis, vos oro, atque obtestor, sit unicuique cordi salus animæ suæ: ingrediamur omnes in solitudinem cordis nostri, ibi dirigamus viam Domini: Ibi cogi-

temus, quid simus, quo eamus, quid sit nobis agendum, quid vere egerimus, et ubi respectum nobis fuerit, quam procul a recta via deflexerimus, redeamus celeriter in eam abscondamus a nobis occasiones omnes et consuetudines peccandi, et super omnia quaeramus fontem lacrymarum, petamus a Domino spiritum veræ contritionis. O si intelligeremus, quam vehementer commoveat viscera Dei Patris cor sic contritum et humiliatum. Non enim potest se dulcedo illa et bonitas Dei Patris continere, quin statim accurrat quin complectatur, quin labiis animæ penitentis osculum pacis infigat, quin abstergat ab oculis ejus lacrymas amaras, et eos lacrymis repleat omni favo et melle dulcioribus. Quare cum has delicias ineffabiles illi non norint, hanc pacem, *Quæ exuperat omnem sensum*, illi nequaquam experiantur, qui non intrant in cordis-solitudinem: intremus nos in eam, donante Domino Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO X.

DE NATIVITATE DOMINI

THEMA

Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus in hoc sæculo. *Til.* ii, v, 11.

SYNOPSIS

Gratiam Dei esse duplicem, unam in Deo, alteram in homine a Deo; et illis ab hac differentia; atque utramque in adventu Salvatoris apparuisse, ostenditur. Prioris quidem signa evidentissima apparuerunt in Christi Nativitate, qua se Deus tantopere demisit: posterior quoque apparuit, in eo quod cum homo ante nesciret, quam erimum donum esset gratia Dei, nunc ex pretio magno pro ea redimenda facile cognoscere posse a simili probatur. Inter varia Dei nomina, nullum huic diei esse convenientius quam Salvatoris, cum hodie ipso facto nostræ salutis opus auspiciatus sit, Gratia Dei soli comparatur, qui omnibus lucet, etsi dormientes, cæci et oculos claudentes eum non videant. Quomodo nos gratia Dei erudire possit a simili docetur. In verbis istis Pauli, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus, totam legem contineri demonstratur, qua jubemur declinare a malo et facere bonum. Quid sit pietas, et quis pius dicendus: quid et contra impietas, et qui impius, hæretici nimirum, in imaginum venerationem, in sanctorum reliquias, et ipsa sacramenta deservientes: uti etiam Christiani omni opere divino languidi et frigidi. Præterea docemur sæcularia desideria fugere, talia autem esse rerum transitoriarum nimiam cupiditatem, quas fluvio comparatas nullus mortalium ne abeat, ut

neque seipsum ne senescat, aut flaccescat, retinere aut impedire potest.

In secunda parte asseritur triplex amor, sui, proximi, Dei, quod Paulus per hæc tria verba innuit, sobrie, juste, pie: quorum illud debetur amore in semetipsum, istud in proximum, hoc in Deum. Quomodo homo seipsum sobrie diligere debeat, scilicet frænando cupiditatem divitiarum, honoris et altiarum illecebrarum. Quomodo justo amandus sit proximus, et quid hac in parte incumbat mercatoribus, militibus, servis, opificibus, divitibus, nobilibus, pastoribus, iusticibus, et præceptoribus, et quibuscumque, qui aliis quoquo modo præsent. Quomodo Deus pie diligendus sit. Quantam vim in humana mente habeat spes futurorum, ad quam exemplo juvenum ei aulicorum nobiliorum invitatur, quæque est ineffabilis. De Christi adventu in majestate et de gloria beatorum nonnihil asseritur. Ad Christi præsepi docentis, et non ut olim in majestate apparentis concionem audiendam vocatur. Quomodo Christus infans concionetur; et quid, nempe ut suo exemplo desideria sæcularia relinquamus, sobrie, juste, et pie vivamus. Epilogi vices agit gravis auctoris querela, quod tam pauci Christum concionantem audiant et obdiant; et quod magis homo hominem ad sui imitationem trahat, quam Deus hominem, qui tamen non pro se, sed pro homine in terris natus et passus est.

Hodiernæ celebritatis magnitudo ac præstantia, optimi auditores, tanta est, ut quasi maximum et clarissimum aliquod lumen, cæteros festos dies tanquam lumina minora facile obscuret, et non solum corda alque animos nostros totos ad se rapiat: sed etiam orationes et cogitationes ita sibi vendicat, ut in nulla alia re nos occupari, nec aliud aliquid cogitare aut loqui patiatur. Quare nos quoque ut diem istum solemnissimum et celeberrimum pro nostra tenuitate honoremus, non flores ac frondes, sed verborumserta et coronas Verbo Dei pro nobis incarnato offeramus. Prætermissa disputatione, quam adversus fidei et religionis Christianæ hostes instituimus, totam hodiernam orationem ad epistolam B. Pauli explicandam quæ hesternæ die in primo sacro lecta est, et ad Natalem diem Domini orandum et celebrandum conferemus.

Initium igitur epistolæ tale est: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus in hoc sæculo.* Quibus verbis haud facile scio an alia pulchriora, suaviora, utiliora, pleniora Spiritus sanctus per illud suum præclarissimum organum, os videlicet et linguam Apostoli Pauli, aliquando protulerit. Certe Apostolus ipse hæc verba Christiano prædicatori commendans: *Hæc, inquit, loquere et exhortare.* Et Ecclesia Catholica mater nostra, non semel, sed sæpius hanc epistolam filiis suis proponit. *Apparuit itaque gratia.* Quænam est illa gratia? Et quomodo in ortu Salvatoris apparuit? Gratia Dei, quemadmodum etiam regum et principum gratia, non unum aliquid, res duas significat; quarum tamen una ex altera dependet. Primum enim favor et benevolentia qua nos diligit, gratia dici potest: sic enim dicimus, *Recepit me Deus in gratiam, reddi cum illo in gratiam.* Deinde qualibet dona et beneficia Dei, sed præcipue donum illud singulare, quo justi ex injustis efficiuntur, partim quod datur gratis, partim quod gratiam, hoc est, benevolentiam et favorem consequantur, gratiæ nomen accipiunt, et quamquam utraque gratia, tam prior quam posterior, vere Dei gratia esse dicitur, et est; tamen prior dumtaxat est in Deo; posterior in homine, sed a Deo. Non secus atque lux et splendor, lumen solis, dicitur; cum tamen lux in ipso corpore solis, splendor non in sole, sed in

aere sit. De priori gratia legis ab Angelo Mariæ dictum: *Invenisti gratiam apud Deum.* De posteriori, *Ave Mariæ gratia plena; et hodie de B. Stephano; Stephanus autem plenus gratiæ et fortitudinis.*

Est vero magnum discrimen inter amorem et gratiam Dei, et gratiam benevolentiamque hominum: siquidem amor Dei efficacissimus et foecundissimus est; hominum benevolentia inanis ac sterilis; Deus diligendo et benevolendo confert ipsum bonum, quod vult; et idcirco ea maxima sunt bona, quæ Deus maxime diligit; ea bona mediocria, quæ Deus mediocriter diligit, ea parva atque exigua, quæ Deus parum ac tenuiter diligit; ea nulla sunt bona, quæ Deus penitus non diligit. Itaque omne nostrum bonum ex Dei amore dependet, et si saperemus, nihil magis nobis formidandum esset, quam ne nostra incuria ac desidia a Dei gratia excideremus. Jam vero, favor ac benevolentia hominum, si nihil aliud, quam favor ac benevolentia sit, nihil penitus gignit. Nec enim ex eo quod alii aliis ingenium, opes, sanitatem optant ideo sunt illi vel ingeniis meliores, vel magnis opibus et sanitate abundant. Cum igitur et amor Dei, quo nos diligit, et donum illud cælestis ac divinum, quo Deus animos nostros opus gratiosos et amabiles facit, gratia merito dici possint, de qua tandem gratia divinus Apostolus loquitur, cum ait: *Apparuit gratia?* Quæ est illa gratia, quæ in adventu Salvatoris apparuit? Prior, ac posterior? Utraque, auditores, et prior et posterior.

Ac ut de priori prius explicemus: Sicut ignis calore, et sol splendore se prodit, ita amor ac benevolentia non ex verbis, sed ex beneficiis cognoscitur. Tu fortasse dicis alicui: *Crede mihi, ego te vehementer diligo; ille credere potest se diligi, sed dum solis verbis agitur, certe videre non potest.* At si oblata occasione pro eo aliquid præstes, vel periculis te exponas, tunc vere amorem ac benevolentiam tuam ostendis; tunc vere videt se diligi, tunc merito dicere potest, nunc apparuit quantum me, et quam ex animo diligas. Pari ratione Deus ante Christi adventum sæpe repetebat: *Ego cogito cogitationes pacis et non afflictionis:* Affirmabat se memorem esse nostri, se diligere genus humanum, se missurum aliquando qui nos eriperet de potestate tenebrarum: cæterum ista benevolentia latebat in corde Patris, nondum se manifeste ostendebat, ita ut dicerent san-

cti Patres, *Domine, in cælo misericordia tua, cuius: si casu aliquo rusticus lapidem pretiosum, vel præclarissimam aliquam gemmam inveniret, et ignorans quid ea sit, et nihil aliud, quam vitrum vel crystallum putans, eam paucis obolis vendere vellet: statim vero occurreret ei magnus aliquis mercator lapidum pretiosorum et gemmarum æstimator pertissimus, et primis verbis offerret pro eo lapide duo vel tria millia nummorum aureorum: numquid tunc rusticus manum non retraheret? Numquid non sapere inciperet? numquid non intelligeret tandem non vitrum aut crystallum; sed thesaurum maximum se reperisse? Pari ratione, Auditores, nesciebat homo quid esset gratia Dei, et ideo eam non magnificiebat; pro uno lentis edulo, sicut Esau, pro una fornicatione, pro una ebrietate, eam facile vendebat: sed nunc demum ex magno illo pretio, quo Christus mercator sapientissimus eam redimere voluit, apparuit quantus, et quam incomparabilis thesaurus sit gratia. Cur enim in stabulo Deus nasci voluit? Cur in cruce mori voluit? Cur sanguinem suum pretiosum fundere voluit? Cur famem et sitim, frigus et nuditatem, contumelias et injurias pati voluit, nisi ut eam gemmam redimeret, quam tu tanta facilitate vendis? Magna profecto atque incredibilis hominum ignorantia et stultitia est, qui eam rem non magnificiunt, sed pro nihilo, pro amaris et sordidis, et gehennam secum trahentibus voluptatibus vendunt; pro qua Deus ipse non solum homo fieri, sed etiam pati et mori sustinuit.*

Hoc igitur modo apparuit gratia. Cujusnam? *Dei Salvatoris nostri.* Scripturæ divinæ pro rerum de quibus agitur varietate, Deo varia nomina attribuit: Nunc enim Deum ultionum; nunc Patrem misericordiarum; nunc Dominum virtutum; nunc Regem; nunc Judicem appellant. Hodie Deum Salvatorem nostrum omnino apposite, et accommodate divinus Apostolus vocavit Deum, quod viderit miseras et calamitates, quibus premebamur; ac ut ab eis nos liberaret, exultaverit *Ut gigas ad currendam viam.* Nam Dei nomen Græco vocabulo a visione et a cursu dictum esse Damascenus et Theodoretus tradunt. Salvatorem autem, quod hodie nostræ salutis et liberationi non verbis, sed factis, nascendo et patiendo principium dederit. *Apparuit igitur gratia Dei Salvatoris nostri.*

Et quibus apparuit? *Omnibus hominibus.* Non omnes quidem credunt Evangelio, ut

eti Patres, *Domine, in cælo misericordia tua, cuius: si casu aliquo rusticus lapidem pretiosum, vel præclarissimam aliquam gemmam inveniret, et ignorans quid ea sit, et nihil aliud, quam vitrum vel crystallum putans, eam paucis obolis vendere vellet: statim vero occurreret ei magnus aliquis mercator lapidum pretiosorum et gemmarum æstimator pertissimus, et primis verbis offerret pro eo lapide duo vel tria millia nummorum aureorum: numquid tunc rusticus manum non retraheret? Numquid non sapere inciperet? numquid non intelligeret tandem non vitrum aut crystallum; sed thesaurum maximum se reperisse? Pari ratione, Auditores, nesciebat homo quid esset gratia Dei, et ideo eam non magnificiebat; pro uno lentis edulo, sicut Esau, pro una fornicatione, pro una ebrietate, eam facile vendebat: sed nunc demum ex magno illo pretio, quo Christus mercator sapientissimus eam redimere voluit, apparuit quantus, et quam incomparabilis thesaurus sit gratia. Cur enim in stabulo Deus nasci voluit? Cur in cruce mori voluit? Cur sanguinem suum pretiosum fundere voluit? Cur famem et sitim, frigus et nuditatem, contumelias et injurias pati voluit, nisi ut eam gemmam redimeret, quam tu tanta facilitate vendis? Magna profecto atque incredibilis hominum ignorantia et stultitia est, qui eam rem non magnificiunt, sed pro nihilo, pro amaris et sordidis, et gehennam secum trahentibus voluptatibus vendunt; pro qua Deus ipse non solum homo fieri, sed etiam pati et mori sustinuit.*

Hoc igitur modo apparuit gratia. Cujusnam? *Dei Salvatoris nostri.* Scripturæ divinæ pro rerum de quibus agitur varietate, Deo varia nomina attribuit: Nunc enim Deum ultionum; nunc Patrem misericordiarum; nunc Dominum virtutum; nunc Regem; nunc Judicem appellant. Hodie Deum Salvatorem nostrum omnino apposite, et accommodate divinus Apostolus vocavit Deum, quod viderit miseras et calamitates, quibus premebamur; ac ut ab eis nos liberaret, exultaverit *Ut gigas ad currendam viam.* Nam Dei nomen Græco vocabulo a visione et a cursu dictum esse Damascenus et Theodoretus tradunt. Salvatorem autem, quod hodie nostræ salutis et liberationi non verbis, sed factis, nascendo et patiendo principium dederit. *Apparuit igitur gratia Dei Salvatoris nostri.*

Et quibus apparuit? *Omnibus hominibus.* Non omnes quidem credunt Evangelio, ut

Apostolus ait, neque omnes salvi fiunt; imo vero plures sunt omnino, qui pereunt: sed nihilominus gratia Dei omnibus apparuit, quia pretium redemptionis pro omnibus hominibus abunde sufficit: quia Christus pro omnibus natus et mortuus est, quia præconium Evangelii in toto orbe et omnibus gentibus annuntiatur. Itaque sicut sol in medio caelo constitutus omnibus luget, tametsi omnes in tenebris maneant, qui vel caeci sunt, vel oculos claudunt, vel certe dormiunt; ita quoque Evangelium gratiæ et lumen veritatis omnibus proponitur, quod si non omnes vident, id suæ cæcitati vel somno, vel improbitati, qua oculos claudunt, non luminis adscribant.

Sed videtur mihi præterea divinus Apostolus in his verbis amplitudinem et universitatem Catholicæ Ecclesiæ commendare. Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri, non Judæis tantum, sicut olim Moyses solis Judæis legem tulit; sed omnibus hominibus, Judæis et Græcis, Latinis et barbaris, servis et liberis, sapientibus et insipientibus. Lex quidem quasi stagnum exiguum, contenta fuit angustiis unius provincie: Evangelium vero et gratia Liberatoris nostri angustiis illis contineri non potuit, sed quasi fons vivus in paradiso scaturiens et in quatuor flumina divinus, quæ sunt quatuor codices Evangeliorum extra ripas cœpit diffuere, et brevi tempore totum orbem terrarum occupavit: quod Isaias multo ante prophetico spiritu cernens, *Repleta est, inquit, omnis terra scientia Domini sicut aquæ maris operientes.* In hujus reitypum scimus Salvatoris Nativitatem paucissimis diebus omni generi hominum innotuisse. Innotuit viris et feminis, Josepho et Mariæ, Judæis et Gentilibus, pastoribus et Magis; senibus et infantibus, Simeoni et Joanni; virginibus, viduis, conjugatis, Mariæ, Annæ, Elizabeth; sapientibus et insipientibus, claris et obscuris, divitibus et pauperibus. Neque solum Domini Natalis, sed etiam passio atque obitus Ecclesiæ universitatem et amplitudinem designat. Solutus enim Christus, qui pro omnibus moriebatur, quasi a toto mundo crucifixus et necatus est. Apostolum Petrum soli Gentiles necaverunt: Apostolum Jacobum fratrem Domini soli Judæi, ac sic de cæteris ad eundem modum; Christum vero totus pene mundus, Judæi, Gentiles, amici, inimici, reges, privati; sacerdotes, laici; doctores, indocti; viri, feminae; denique omne genus, omnis sexus, omnis conditio in unius Christi

Salvatoris cruciatum ac necem conspirarunt. Sed illustrissima figura universalitatis Ecclesiæ Catholicæ in die Pentecostes mundo demonstrata est; tunc enim non solum in una atque eadem domo omnium gentium linguis Deus ab Apostolis et discipulis laudabatur: sed etiam cum primum Apostoli legem Evangelicam in urbe Hierosolyma tamquam præcones Dei clarissima voce promulgarent, erant in ea urbe Parthi, Medi, Elamite, et qui habitant Mesopotamiam, Pamphiliam, Ægyptum et Libiam, nec non Romani, Arabes, Cretes; ac uno verbo congregati homines de omni natione, quæ sub caelo est. *Apparuit igitur gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus.*

Sequitur. *Erudiens nos, ut abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus in hoc sæculo.* Quid est apparuit gratia erudiens? Quomodo gratia erudit? Optime et efficacissime. Quemadmodum enim si aliquis magnum beneficium in te conferat, tu statim dicis sane docuisti me, quid ego quoque facere debeam cum opportunitas dabitur. Ista tua benevolentia, istud beneficium tuum me officii ac debiti mei admoovit: ita loquitur Apostolus, *Gratia, inquit, Dei, benevolentia atque amor, qui per adventum filii Dei mundo apparuit, docet nos atque erudit vel potius magna voce clamat, ut non simus ingrati, sed eo modo quo possumus Deo vicem rependamus.* Si Deus ita m. adm. dilexit, ut Filium suum unigenitum daret, nonne etiam nos aliquid in gratiam Dei facere debemus: Sed quid est illud? Nihil aliud, quam *Ut abnegantes impietatem et secularia desideria, sobrie, juste et pie vivamus in hoc sæculo,* hoc est tributum, quod exigit a nobis Deus: *Hæc enim est voluntas Dei sanctificatio nostra.* Porro continetur in his verbis summa totius divine legis, ad unam sententiam incredibili brevitate contracta: neque mirum, si ita diligit Apostolus breviter quando etiam *Deus verbum fecit breviter.* In his igitur duobus mandatis *universa lex pendet et propheta; Declina a malo et fac bonum.* Ac peccati duo sunt muna, unum avertere hominem a Deo, alterum eundem convertere ad creaturas. *Duo mala, inquit Dominus, fecit populus meus: dereliquerunt me fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas non valentes aquam continere.* Quid igitur faciet qui utrumque malum cupit evitare? Abnegabit impietatem et secularia desideria. Impietas enim avertit a

Deo, quod est primum malum: secularia vero desideria convertunt ad creaturas, quod est secundum malum. Quantum vero attinet ad bonum, tunc plene ac perfecte bonum facimus, abneganda est impietas et secularia desideria et sobrie, juste et pie vivendum in hoc sæculo.

Quid igitur est impietas? Vitium est oppositum pietati. Quid igitur est pietas? Donum est Spiritus sancti, unum ex septem, quæ ab Isaia Propheta enumerantur, quo Deum respicimus, et colimus et veneramus ut patrem. Sicut enim religione Deum agnoscimus ut creatorem ac Dominum; ita pietate afficimur Deo ut Patri per spiritum illum adoptionis, quem misit in corda nostra, *In quo clamamus: Abba Pater.* Itaque ille est pius, qui ex corde afficitur erga Deum, et ea quæ sunt Dei; erga Scripturas, erga Sacramenta, erga templa ac Sacerdotes, tamquam erga ea, quæ ad Patrem ipsius pertinent: qui dicit cum Christo, *Nesciebatis quod in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Qui libenter et frequenter loquitur de Deo et rebus divinis, qui cum audit multiplicari hæreses, obscurari fidem, ubique; Deum summa audacia a villissimis vermiculis offendi, ex animo dolet, et tamquam verus filius impatiens injuriæ paternæ, lacrymas et gemitus continere non potest: e contra exultat ac gessit, et magnum lucrum arbitratur, cum intelligit homines converti, et per poenitentiam ad gratiam Dei et amicitiam redire: qui postremo compelli non debet ad orationem, ad concionem, ad Sacramenta, ad laudes divinas, sed sponte sua, magna alacritate, quasi filius, non quasi servus, ex amore, non ex timore, ad omne divinum obsequium se facillimum et pietatissimum præbet. Habemus quid sit pietas.

Quid jam est impietas? Oppositum vitium, quod videlicet crudelem facit hominem erga Deum, quod arefacit illam dulcedinem amoris et affectus filialis, quod fecit homines promptos ad blasphemias, ad contemptum Scripturarum, ad injuriam Dei et sanctorum, quales sunt omnes hæretici, qui nisi omnem pietatem exuissent, et essent Homines, ut Apostolus ait, penitus sine affectione, nunquam ita crudeliter contra venerandas

imagines, et sanctorum reliquias, et ipsa Sacramenta sæverent. Quis enim est filius, qui visa parentis imagine aut veste, non moveatur? Quid? Si aliquis pater etiam propter sua flagitia extremo supplicio affectus fuisset, possetne filius ejus imaginem patris in supplicio positi sine lacrymis cernere? Et si vestem aut annulum ejus haberet, numquid quoties ea videret non paterni amoris admoneretur? Quanta igitur, et quam immani impietate et crudelitate animo occupatum habent, qui venerandum illud signum Christi Domini nostri, pro nobis crucifixi, et sanctorum memorias ac reliquias nefariis manibus demoliri, raptare in ignem et in aquas, et quod fœdum est et horrendum, non solum dictu, sed etiam auditu, in cloacas, in sterquilina projicere non timeant? Quomodo afficiuntur erga Christum, qui ornem ejus memoriam de mundo tollere ac delere conantur? Accedit proxime ad hæc impietatem quædam aversio et alienatio animi a divinis rebus, quoddam tædium, quoddam fastidium, quædam nausea in operibus Domini. Et hæc impietas mirum est, quam longe et late dominetur et regnet. Ubi sunt enim qui vere gustent spiritualia? qui cum voluptate et delectatione in Dei operibus se exerceant? E contra ubi sunt, quibus non longæ videantur conciones? non longæ videantur Sacra? non longæ et graves et molestæ videantur horæ canonicæ? Jam de Sacramentis et oratione quid dicam? Si tempus adveniat confessionis, et communionis sanctorum mysteriorum, statim animus contrahitur, et moles quædam mestitiæ et torporis hominem invadit, tanquam si magnam sarcinam levare, aut ad patibulum ire deberet. Si velint aliqui orare, statim a somno corripiuntur, vel cogitationibus vanis obruantur. Et qui de rebus lascivis et nugis totos dies fabularentur, si incidit sermo de Deo, statim quasi muti et elingues efficiuntur; imo tristia vocant ea colloquia. Quid horum omnium est causa, nisi impietas? Non afficiuntur erga Deum, non est ibi cor nostrum, quicquid fit, ex timore vel ex consuetudine fit. Si patrem et patriam nostram colestem amamus, si non essemus cives hujus mundi; sed tanquam advenæ et peregrini in terra aliena versaremur; si spiritus pietatis, spiritus adoptionis, spiritus Filii Dei cor nostrum occuparet, nihil nobis dulcius et jucundius, in hæc peregrinatione contingere posset, quam loqui et cogitare de patria illa beata, ubi nos

amantissimus Pater, et ingens charorum numerus expectat parentum, fratrum, filiorum; qui sunt quidem de sua felicitate securi, sed adhuc de nostra incolunitate solliciti. Itaque abnegare debemus, et fugere ac detestari, id enim totum significat græcum vocabulum ἀποστάντες quo Apostolus usus est et a nobis totis viribus propulsare tamquam pestem quamdam omnem impietatem.

Sed non minus fugienda sunt ac detestanda secularia desideria: ipsa enim impietatem gignunt. Nec enim alia de causa parum afficimur erga Deum quam quia nimis afficimur erga mundum. Ideo desideris cælestibus non est locus, quia toti pleni sumus desideris secularibus, propterea cum tædio et fastidio operamur opera Dei, quia nimis avide, nimis attente locuris terrenis inhiamus. Et quidnam est secularia desideria? Nihil aliud, quam earum rerum immoderata cupiditas, quas tempus consumit, quæ transeunt cum sæculo, quæ velimus nolimus finem habere debent. Omnia siquidem, quæ hic in terris desiderari possunt, quasi fluvius aliquis rapidissimus, perpetuo currunt, nec potest iste cursus ulla arte aut ratione sisti. Nonne si conetur aliquis impedire cursum fluminis alienijus et multum laboret in aggeribus faciendis, stultissimus ab omnibus judicabitur? Nam si hoc loco transitum obstruat, et cursum impediatur, alia via flumen erumpet, et nihilominus curret; etsi ex omni parte in modum coronæ aggeres faciat, nonne flumen tum transcendet aggeres et rursus more solito fluat? Ad eundem modum stulti sunt omnes homines, qui flumen istud rerum secularium retinere, atque a cursu impedire nituntur, et quot sunt, qui hoc agunt? Numerari non possunt: *Stultorum infinitus est numerus*. Quid enim aliud cupiunt omnes avari suis usuris, suis fraudibus, suis mendaciis, quam aggeres facere, et flumen aureum et argenteum retinere? Sed stulti sunt. Nam dum ipsi uno in loco aggeribus usurarum et fraudum exitum obstruunt, per alia multa loca flumen erumpit: aliquid rapiunt fures, aliquid exigit princeps, sæpe merces non venduntur, sæpe facta naufragio absorbentur a mari, sæpe etiam domi putrescunt: denique rationes multe et variæ Deo non desunt, quibus viam et cursum capiat flumini. Pari ratione, quid aliud cupiunt omnes ambitiosi suis simoniis, suis adulationibus, sua hypocrisi, quam aggeres facere,

et flumen honorum ac dignitatum retinere? Sed stulti sunt; nam flumen est flumen, et ideo non potest non fluere. Et si ipsi uno modo conantur ascendere, altera via descendunt; et si a nonnullis laudantur, ab aliis multis vituperantur. Quid voluptuarii? Nonne ipsi quoque suis cenis opiparis, suis frequentibus potationibus, suis assiduis fornicationibus cupiunt aggeres facere, et flumen voluptatum ac deliciarum retinere? Sed stulti sunt: Nam paulatim crumena exhauritur, aggeres conservari non possunt, et flumen labitur suo more: vel si ita magna sit crumena, ut non facile exhauriatur, immittit Deus unam aliquam ægritudinem, quæ statim unico impetu aggeres dissipabit; et non modo ebrietates et fornicationes impedit; sed etiam modicum cibum cum quiete et voluptate sumere non patietur. Ut omit-tam potiones et pharmaca amarissima, nec non incisiones, adustiones et alias cruces, quæ nimis deliciis ut plurimum succedere solent. Neque solum stulti et miseri homines, qui desideris secularibus implicantur, flumina ista, quæ diximus, opum, honorum, voluptatum; sed neque seipsos retinere, ac sistere unquam poterunt. Quid, quæso, tanto labore nitentis fluminis cursum impedire? Siste parumper te ipsum si potes; cur deseris florem istam ætatis? Cur tam celeriter curris ad mortem? Ergo si tu ipse stare non potes, quomodo facies, ut figura mundi hujus non prætereatur? Quare cessemus aliquando a nostra stultitia et parvulum nostrum sapientissimum audiamus, qui non alia de causa inter homines, vel potius inter jumenta natus est, quam ut nos jumentis similes effectos, erudiret, ac impietatem ac secularia desideria abnegare doceret.

ALTERA PARS

Quemadmodum agricolæ, si semper malas herbas ex agris evellerent, et nunquam bonas seminarent, nihil unquam colligerent: ita quoque non satis nobis est eradicare vitia, declinare a malo, impietatem et secularia desideria abnegare; sed necesse est etiam serere virtutes, facere bonum; nempe sobrie, iuste et pie vivere in hoc sæculo, vel ut aliis verbis utar, diligere sicut oportet, Deum, proximum et seipsum. Ille enim vivit pie, qui Deum diligit sicut oportet. Ille vivit iuste, qui proximum diligit sicut oportet.

Ille vivit sobrie, qui seipsum diligit sicut oportet. In hujus rei typum diligebat Dominus Lazarum et sorores ejus Martham et Mariam. In Lazaro est amor sobrius suiipsius, in Martha dilectio proximi; in Maria charitas Dei commendatur. Hoc est igitur verbum breve, quod parvulus noster, vere verbum abbreviatum hodie nos docet, trinam amorem, sui, proximi, Dei, esse legem eorum, qui colunt ac venerantur Trinitatem.

Primum igitur te ipsum diligere debes, quod facies, si vixeris sobrie: hoc est, si res omnes temporales, cibum, potum, vestes, pecunias, honores, delectationes cum moderatione capies. Ista siquidem non sunt in se mala, sed nobis efficiuntur mala, cum sine modo quaeruntur ac desiderantur. Sic etiam non malus, sed bonus est panis, vel potius optimus et necessarius maxime; tamen nihil est pejus et magis sanitati noxium pane immoderate sumpto. Cur queso capis plura, quam sint ad victum et vestitum necessaria? Cur tantopere cupis ascendere? Cur tanta cupiditate flagras honorum ac dignitatum? Existant hic duo, quorum alter habeat quantum necesse est, neque aliquid amplius cupiat; alter habeat omnia duplicata, et triplicata, servos, ancillas, vestes, pecunias, vineas, domos, etc., quæ in opibus et fortunis numerantur: Quid, quæso, posterior iste habeat amplius, quam prior? Estne propterea melior, aut Deo gravior, aut sapientior? Ac ut ad humilia descendamus num melius videt? aut melius audit? aut magis gustat? estne robustior, sanior, pulchrior; comedit plus quam alii? habet stomachum propterea amplius? Nihil horum, quid igitur habet? quid ei conferunt majores divitiæ? Aliud non video quam ut minus bene dormiat, magis metuat latrones, majoribus curis et sollicitudinibus prematur: et quod omnium pessimus est, verorum et magnorum bonorum detrimentum patiat. Nam sicut in diversoriis illi, qui initio cœnæ nesciunt esse sobrii, sed stomachum grossis quibusdam cibariis replent se deceptos inveniunt, nam postea dapes pretiosas et exquisitas relinquunt, et nihilominus non minus solvant, quam ii, qui solum exquisitis cibis vesci voluerunt: ad eundem modum, qui rebus istis terrenis et caducis, quæ sunt grossa cibaria ad hoc solum apposita, ut famem ac desiderium excitent; qui rebus, inquam, istis vilissimis et abjectissimis immoderate replentur dapes illas nobilissimas cœnæ celestis amittunt, et

in gehennam detrusi, luunt sempiterna supplicia; non minus quam si delicia ac voluptates, propter quas peccarunt, non momentaneæ, sed æternæ fuissent. Non sic sancti et sapientes homines, non sic, sed intelligentes nobilitatem ciborum, qui in extrema cœna apponendi sunt, stomachum suum vacuum pro illis conservarunt, et de temporaliibus rebus quanto minus potuerunt acciperent. Pari ratione honores ac dignitates humanæ, quid quæso emolumentum atque utilitatis habent? Qui magis ab hominibus honoratur, non est propterea melior aut pulchrior, aut sanior, aut fortior; neque est aliud honor, quam opinio quædam atque existimatio hominum. Et tu igitur tam stultus eris ut propter nullum tuum bonum, propter solam opinionem aliorum volare velis sine alis, ascendere in mirabilibus super te, ut deinde cadas, et collum ac cervicem frangas? Quare si te ipsum vere ac sapienter diligis discere sobrietatem, sis contentus iis quæ habes, cohibe, et coercere freno moderationis omnia desideria tua, et tunc mihi crede pacem et quietem invenies. Atque hæc quidem erga te.

Jam vero erga proximum justitia uti debes, ut reddas omnibus debita, *Cui vectigal vectigal, cui tributum tributum, cui honorem honorem, cui timorem timorem*, ut Apostolus admonet, ut neminem decipias, neminem circumvenias, nullis fraudibus utaris. Si mercator es, sis contentus justo lucro: si miles, debito stipendio: si servus, debito salario: si opifex, sis contentus vendere laborem tuum justo pretio, si dives, non fraudibus operantium sua mercede: si nobilis et magnus es, noli sublime sapere, noli pauperes et humiles contemnere, memento te pauperum œconomum a magno elemosynario Deo esse constitutum, qui ideo his diebus pauper pro nobis fieri, et matrem pauperem habere voluit, ut eum in pauperibus agnosceres et honorares. Pari ratione pastores, Judices, præceptores, et qui aliis quoquo modo præsent, non aspiciant personam hominum, non respiciant ad munera, non contemnunt pauperes, nisi Christum ipsum contemnere velint. Vestis lace-
ra, et corporis squalor raro facit hominem pejorem, sæpe meliorem: et ideo non spernendum, sed honorandum. Qui vero beneficiis Ecclesiasticis fruuntur memores sint officii, horarum, inquam, canonicarum, neque putent sufficere si horas B. Mariae,

aut septem Psalmos legant. Legite caput nonum Lateranensis Concilii ultimi, videbitis beneficium propter officium dari, et fures, et latrones esse, et ad restitutionem obligari, et beneficium optimo jure posse privari, qui pecunias beneficiorum recipiant et debitum canonicarum horarum non persolvunt. Ego sane multum timeo hominibus certis, qui se putant gratis vivere posse sumptibus crucifixi: audiant isti quid beatus Bernardus ipsis dicat: « Vae tibi, inquit, vae tibi, mors in olla, mors in ollis carnis, etc. » Postremo omnes patres, et qui adulescentes in suam curam et fidem receperunt, memores sint vigilantiae et sollicitudinis, quam eis debent: nec putent ad se solum pertinere, ut eis cibus et potus non desit, noverint se rationem Deo in judicio reddituros, nisi eos verbo, exemplo, imperio si opus est, ita insituant, ut Christianos decet; nec solum in domibus suis Deum flagellis atque sceleribus offendi non patiantur sed neque vos adulescentes ad ea loca ire permittant, ubi talia exercentur, quibus offenditur Deus. Audio esse Lovanii publicas scholas, ubi docentur juvenes choreas ducere, et eas festis diebus maxime frequentari: de sphaeristeriis non audio, sed video oculis meis: fere enim numquam venio ad concionem, quin videam integras catervas ingenuorum adulescentium, qui sphaeristerium ingrediuntur, ibi quid agant vos melius nostis: Ego unum scio si illi in judicio punientur, eos qui praesunt eis non impunitos futuros, nec enim est parum miseris, adulescentes, tempus, pecunias, concionem, divinas laudes, fortasse etiam animas suas tam facile perdere. Haec hodierna die necessario admonenda esse duxi, quod Apostolum Paulum in epistola, quam habemus praemanibus, praecipientem audiam, *Haec loquere et exhortare.*

Sequitur, et *pie vivamus in hoc saeculo.* Nec enim satis est sobrios et justos nos esse, nisi etiam simus pii, hoc est, Deo nostro, tanquam amatissimo patri, vere et ex animo afficiamur et sine tedio, sine fastidio, sine nausea, cum delectatione et gaudio, non coacti, sed sponte; non ex timore, sed ex amore, queramus quae Dei sunt. Haec igitur est summa totius divinae legis, ita vivere debemus ut non blasphemetur nomen Dei, sed ornent omnes in omnibus doctrinam Dei Salvatoris nostri.

Verum quo tandem modo ista perficie-

mus? Audi quod sequitur, *Expectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei.* Nihil enim potentius aut efficacius reperitur ad hominem a saecularibus desideriis liberandum, et in officio continentium, quam perpetua cogitatio celestis felicitatis. Vita probi et sapientis Christiani nihil aliud esse debet quam spes et expectatio futurorum. Discrimen inter juvenes et senes illud constituit Aristoteles, quod juvenes vivant spe, senes memoria. Senes dicunt: Memini me aliquando in tali civitate fuisse et rursus, in tali vidi talia praelia, vidi talia spectacula, talia meis temporibus evenerunt: erant adulescentes minus petulantes, magis quieti, quam modo sunt. Juvenes dicunt, tali anno proficiscar ad talem civitatem, ibi mercaturam exercebo, tum revertar domum, postea illud et illud agam. Jam vero probus Christianus non senem, non veterem hominem imitari debet, sed juvenes, qui semper proficiunt, et ad majora aspirant. Aspice B. Paulum, quomodo quae retro sunt obliviscitur, et ad anteriora se extendit: nec vivit memoria, sed expectatione, expectans illam beatam spem et adventum gloriae magni Dei. Rursus in aula principum duo sunt genera famulorum. Quidam singulis annis vel mensibus stipendium sum accipiunt, praeterea nihil expectant: quidam vero nullum stipendium habent, sed expectatione vivunt. Ac priores quidem humiliores ac sordidiores esse solent; posteriores nobiliores, et qui non serviunt pro mercede paucorum nummorum, sed serviunt spe magni alicujus beneficium vel dignitatis vel praefecturae. Hujus generis omnes Christiani esse debent: servi nobiles, magni, atque excelsi animi; neque Deo servire debent pro temporalibus rebus, neque praeteritis et praesentibus bonis contenti esse, sicut ille dives epulo, qui in suis conviviis splendidis, et in sua purpura et hyssoc acquiescebat; et paulo post sepultus fuit in inferno; sed oculos coniectos habere debent in illam *Beatam spem et adventum gloriae magni Dei.*

Sed quid est illa beata spes? Cur Apostolus ita confuse loquitur? Scitis quare? Quia explicari non potest, quantum sit illud praemium, quod expectamus, ideo non dixit illud regnum, illam gloriam, illam beatitudinem; sed illam beatam spem, rem illam eximiam, maximam, infinitam spe et expectatione dignissimam, quae hic in terris, neque videri, neque dici, neque cogitari,

sed solum credi et sperari potest. *Et adventum gloriae magni Dei.* Deus bone, qualem emphasim, qualem majestatem habent haec verba; non sunt explicanda, sed admiranda. Expectamus igitur adventum illum gloriosum, quando Liberator noster, qui his diebus in humilitate venit, et parvulus dici et esse voluit, in majestate et gloria apparebit, et magnum Deum, magnum Christum, magnum orbis monarcham se ostendet. Audire vultis quam magnum? Accipite similitudinem. Nonne esset magnum convivium, si sola reliquiae ejus totum Belgium satiare possent? Cogita igitur quam magnum in illa die apparebit Christus, quando non solum in animos et corpora hominum beatorum: sed etiam in solem, et lunam, et stellas, et elementa omnia ejus gloria redundabit, et orbis totus per ejus praesentiam illustratus, pulchrior et lucidior erit. Et tunc vere dici potuit: *Pleni sunt caeli et terra majestatis gloriae tuae.* O Christiani, si oculos haberemus ad istam beatam spem; si intelligeremus quid erimus, cum in adventu magni Dei apparebimus cum illo in gloria, et lateri ejus sublimes, et toti mundo conspicui in lucidis nubibus assidebimus; et cum eo non solum reges et principes terre, sed etiam Angelos apostatas judicabimus? Quanta erit illa gloria, quam similes Christo erimus, et infra pedes nostros magnos illos, reges quondam et monarchas orbis, nudo latere palpitare, et sententiam aeternae mortis expectare videbimus, si cogitare possemus, quale bonum sit videre Deum, qui tam facile dicitur, et tamen non intelligitur, certe durum nobis nullo modo videretur impietatem, et saecularia desideria abnegare, et sobrie, juste et pie vivere in hoc saeculo. Ista est concio brevis, quam hodierno die verbum abbreviatum nobis fecit. Eamus parumper ad speluncam Bethlehemiticam, ibi videbimus novum Salomonem, novo et inusitato modo ex praesepti tanquam ex cathedra concionantem, et multo sapientius atque gravius, quam ulli unquam philosophi de contemptu mundi et rerum praesentium vanitate disserentem: et vae illis, qui ad istam concionem non convenerint et doctorem istum sapientissimum non audierint. Apparuit aliquando Deus filiis Israel, ut eos doceret atque instrueret, et legem ferret, quam observare deberent. Sed apparuit eis in potestate magna et majestate: mons universus, in quo Dominus apparebat, horribili quadam spe-

cie totus fumare atque ardere videbatur; audiebantur quoque creberim et maximi fragores tonitruorum, clangorque buccinae, et voces ejusmodi, quae omnem populum vehementissime perterrebant. Itaque populus universus pavore concussus clamabat ad Moysen: *Loquere tu nobis, et audiemus; non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Tunc Deus, *Prophetam,* inquit, *suscitabo illis de medio fratrum suorum similem tui, et ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia quae praecipero illi, qui autem verba ejus, quae loquetur in nomine meo, non audivit, ego ultor existam:* tamquam si diceret: Non voluit, vel non possunt audire me, cum eis in majestate et potestate appareo: apparebit igitur illis filius meus in humanitate et benignitate, et eos docebit atque erudiet, ut abnegantes impietatem et saecularia desideria, sobrie, juste, et pie vivant in hoc saeculo: Sed tunc demum, si quis non audierit, nullam habebit excusationem, ego ultor existam. Itaque nemo excipitur, nemo excusatur, quicumque non voluit in iram atque indignationem Dei Patris incidere, convenire debent ad concionem istam, et audire sapientiam parvuli qui natus est nobis, et filii, qui datus est nobis.

Sed quo pacto erudire nos poterit infans unius diei? qui nondum loquitur, qua ratione concionabitur? Non loquitur, auditores, parvulus nostra lingua, sed loquitur nullo, sicut infantes et muti facere solent, loquitur signis, moribus, exemplis. An non satis magna voce tibi clamare videtur, ut sobrie vivas, quando ipse ita sobrie vivere voluit, ut non solum supervacanea et inutilia, sed etiam necessaria recusaverit? Poteratne parcius vivere de rebus hujus mundi, quando pro divite palatio vile tugurium, et illud non sum, sed alienum; pro molli lectulo horridum praesepe, pro servis et ancillis asinum et bovem, pro tapetibus et aureis telas aranearum et sordes abjectissimi stabuli habere voluit? Numquid non satis fortiter clamat, ut juste vivas, quando ipse nondum natus peregrinari voluit, ut tributum Augusto persolveret, et cum in Bethlehemi oppido David patris sui non esset ei locus in diversorio, et nemo eum in domum suam recipere vellet, humiliter ad stabulum divertit, neque injuriam illam ulcisci voluit? An non etiam satis clare ac perspicue te monet, ut pie vivas quando pietas in patrem eum nasci, et pati et mori fecit? *Pro-*

pter te, inquit, *sustinui opprobrium tota die*; et certe merito dicere poterat; propter te, dulcissime atque amantissime Pater, ut tibi parerem, et te honorarem, et injurias tuas ulciscerer, propter te formam servi suscipere, propter te nasci et peregrinari, propter te famem et sitim tolerare, propter te frigus et nuditatem experiri, propter te in media hieme et in tenebris noctis hospitio carere volui. Ita igitur parvulus noster sapienter concionatur.

Sed quibus queso concionatur? O quam paucis? Videor mihi concionem tam sapientis ecclesiastæ plane vacuum, et desertam videre. Quotusquisque est, qui eum hoc tempore audire velit? Equidem, auditores, ego vehementer timeo istam sacratissimam Domini Nativitatem, ne nobis in iudicio maxime noceat. Venit Deus ad homines ut illos erudiat, et rationem vivendi demonstrat, et ipsi totum oppositum faciunt, et tamen non ignoramus quas vires habeat ad movendum exemplum unius hominis. Depoñit rex unum genus vestium, induit aliud, statim omnes aulici imitantur. Arripit dux quispiam in castris ligonem aut instrumentum aliud rusticorum ad aggeres excitandos, statim milites eo exemplo permoti, idem omnes faciunt. Ergone unus terræ vermiculus potest exemplo suo alios vermiculos ad se imitandum provocare, et Deus tam insigni pietate atque humilitate descendit ad homines, nascitur in stabulo, exemplo docet secularia desideria esse fugienda, et nemini persuadeat? « Cur igitur Deus factus est homo (ut verbis utar B. Augustini) si non corrigitur homo? Sed hoc est iudicium, quia lux venit in mundum et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. » Videbat Christus homines tanquam insanos currere ad gehennam, et misericordia motus descendit de caelo, ut ostenderet nobis viam meliorem, et ipse dux esset itineris nostri. Et ecce tam cæci et stulti sunt homines, ut eo deserto, mundum et diabolum sequantur. « Cur igitur Deus homo, si non corrigitur homo? » Si esset aliquis pater unius integri exercitus, et videns omnes filios suos simul currere ad locum, ubi eis paratæ sunt insidiæ, nonne præ amore ac dolore tanquam insanus curreret quantum posset ad oppositam partem; et interim clamaret, ad hanc partem, filii, ad hanc partem, nolite progredi ulterius, insidiæ vos expectant, omnes interficiemini. Quod si

tali patri et tam salubriter, et tanto affectu eos admonenti filii non crederent, sed adhuc pergerent versus insidias, nonne stultissimi et improbissimi, et omni supplicio dignissimi essent? Ita sane. Jam igitur veniamus ad nos: certe Pater noster, qui semel nos genuit creando et iterum genuit redimendo, non alius, quam Christus est: is igitur Pater noster, Pater sapientissimus, Pater amantissimus, is videns nos omnes nihil querere, nisi pecunias, nisi dignitates, nisi voluptates, quæ sunt omnia retia et laquei diaboli, quid fecit? Currere copit ad partem oppositam, elegit inopiam, ignominias, dolores, asperitates; et magna voce clamavit: ad hanc partem, filii, ad hanc partem, credite mihi, curritis ad laqueos, tenditis ad insidias, pergitis ad mortem et ita clamavit, ut postea diceret: *rauce factæ sunt fauces meæ*. Et hodie quoque; imo singulis annis per concionatores suos usque ad rucedinem clamat, et nos miseri et stulti non audimus. « Cur igitur Deus homo, si non corrigitur homo? »

Non indigebat Christus pro se nasci in stabulo et famem et sitim, frigus et nuditatem tolerare, poterat ipse sine periculo omnibus commodis abundare; sed nobis ista pharmaca necessaria erant, ideo ut nos erudiret, atque exemplum præberet, tam pauperem, tam abjectam, tam humilem vitam his diebus inchoare voluit. « Sed cur Deus homo, si non corrigitur homo? » Vere Nativitas Domini posita est in ruinam multorum et in signum cui contradicetur. Quis enim, queso, et factis et moribus ei non contradicit? Nonne tu Christum ducem, ac doctorem et magistrum tuum confiteris? Nonne ejus vestigia sequi, et diabolo ac pompis ejus renuntiare in baptismo pollicitus es? Numquam ne igitur quesivisti quam viam tenuerit doctor tuus? Nihil unquam audivisti de Bethleem, de stabulo, de præsepi, de pannis Salvatoris? Legisti ne aliquando Dominum gestasse sericum aut aurum, vel quofidie mutasse vestitum? Vel, multa genera caligarum, calceorum, pileorum, paliorum, habuisse, et tamen pauperes omnes in sua nuditate reliquisse? Quid igitur dicam? Sane judicabo te, cum te videam tam vanum, tam curiosum, tam implicatum desideris sæcularibus, non solum contradicere, sed etiam bellum gerere cum Christi Nativitate. « Cur igitur Deus homo, si non corrigitur homo? » Sed finis sit.

Ego vos oro, atque obsecro, auditores, et

serio admeo, ut sæpe cogitatis, Deum factum esse hominem ut corrigitur homo, et Christum nostra causa pauperem factum, et non qualemcumque, sed extremam paupertatem sequi voluisse ut nos ejus exemplo disseremus abnegare impietatem et sæcularia desideria; et sobrie, juste et pie vivere

in hoc sæculo. Quod si non fecerimus, erit nobis Nativitas in iudicium et condemnationem; si fecerimus, in gaudium ac lætitiæ et gloriæ sempiternam, ad quam nos perducatur, qui vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.